

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԵՐ-ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՏՊԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ¹

3. ԵՐԵՎԱՆԻ ԵԿԵՂԵՑՈՒՆՆԵՐԸ

Իմ առանձին ուշադրություն են դրավել Երևանի հայոց եկեղեցիները: Ես ամեն օր տեսնում եմ իմ լուսամուտից նրանց բարձր զմբեթներն իրենց քառաթև խաչերով:

Ըստ Թորոս քահանա Մաճառյանի, որը պաշտոնավարում է Կոնդի սարահարթի վրա կառուցված Ս. Հովհաննես եկեղեցում, համապատասխան ժամերգությունները Երևանի եկեղեցիներում տեղի են ունենում ճշտապահորեն և քրիստոնյա տղամարդիկ ու կանայք ազատորեն կատարում են իրենց հավատքի պաշտամունքը:

Սովետական Միությունում 1917 թվականի դեկտեմբերի 19-ի և 20-ի (հին տոմարով) հրամանագրերով սահմանվել է քաղաքացիական ամուսնություն, իսկ 1918 թվականի հունվարի 21-ի (հին տոմարով փետրվարի 3-ի) հրամանագրով, եկեղեցին բաժանվել է պետությունից և դպրոցը՝ եկեղեցուց: Կրոնը և եկեղեցին հայտարարվել են քաղաքացիների մասնավոր գործը:

Այդ հրամանագրերի հիման վրա, ուրեմն, պարտադիր է քաղաքացիական ամուսնությունը և նորածինների արձանագրումը՝ պետական հատուկ տոմարի մեջ: Եթե ամուսնացողների ու նորածինների ծնողները ցանկանան, ազատ են կրոնական համապատասխան ծիսակատարություններ վավարարել իրենց այդ ցանկությունը:

Ես, ժամանակ առ ժամանակ, բազմա-

մարդ պողոտաների վրա շրջելիս կամ տրամվայի մեջ ճանապարհորդելիս, հաճախակի հանդիպում եմ քահանաների, որոնց մեջ՝ արտասահմանից ներգաղթած Թորոս քահանա Մաճառյանին, Վարդան քահանա Վարդերեսյանին, Հալեպի Գուրգեն քահանա Հաճեթյանին (միջանկյալ նշեմ, որ բողոքականներն էլ ունեն իրենց ժողովատունը) և ուրիշներին, որոնց արտաքին կերպարանքը՝ մորուսավ ու սքեմով, իր ամենապիղծ մանրամասնությունները մեջ նույնն է, ինչ որ էր արտասահմանում: Նրանք ֆիզիկապես ավելի առողջ են և ավելի կայտառ, քան էին արտասահմանում (հայրենադարձ Գրիգոր քահանա Տեր-Գեորգյանը վախճանվել է, Սանջաքում և Բեյրութում իր արդեն իսկ ունեցած ստամոքսի հիվանդությունից):

Ելնելով այս բացահայտ իրողություններից, ես ծիծաղում եմ կաթոլիկ Վատիկանի կամակատար, սեասիրտ «հոգևոր տեր» Աղաջանյանին, որը Բեյրութում, Աշրաֆիեի իր ապարանքում, «հոգևորական թղթեր» է մրտտում, հավատացնելու միամիտներին, որ իբր «Հայաստանում կրոնն ու կրոնականները հալածվում են», ժողովրդից թաքցնելով այն իրողությունը, որ սովետական երկրում միանգամայն ազատ է խղճի ազատությունը և յուրաքանչյուր ոք կարող է ազատ պաշտել այս կամ այն կրոնը:

4. ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Սովետական մարդկանց հատուկ պարտականությունն էր պետական և հոգեկան վեհությունն ես մուտից նկատեցի նաև

ժողովրդական դատավորների ընտրության ժամանակ:

Ընտրությունների տրոշյալ օրը, վաղ առավոտյան, մայրաքաղաքի Լարսկան և իգական սեռի պատկանող ողջ ընտրողներն

1. Շարունակված առաջրի 1952 թվականի հուլիսի համարից:

և ուղեւորի մեջ էին: Յուրաքանչյուր ընտրողի դեմքի վրա նկատվում էր հպարտութիւն, որը ծնվում է քաղաքացիական գերազանց պարտականութիւնը կատարելու գիտակցութիւնից:

Ժողովուրդն ինքն էր ընտրում իր դատավորներին:

Անքննադատելի կարգ ու կանոն էր տիրում ընտրական գրասենյակներում, յուրաքանչյուր ընտրող տալիս էր իր ազատ և անկաշկանդ ձայնը՝ իր հարմար դատած ժողովրդական թեկնածուներին:

Ի տես սովետական ընտրողների պարտականութեան գիտակից լրջութեան և հոգեկան վեհութեան, երջանիկ էի զգում ևս ինձ, որ ազատվել էի արտասահմանում կատարված այսպես կոչված «ընտրական պայքարների խաղթութիւններից»:

Այնտեղ, արտասահմանում, օրինակ Թուրքիայում, Սիրիայում կամ Լիբանանում, ժողովրդի և աշխատավորների պաշտպան

մարդկանց փոխարեն մեծ մասամբ ընտրվում են այնպիսի մարդիկ, որոնց հասարակ ժողովուրդը չի ցանկանում քվե տալ, ուստի և գործի են լծվում դրամը, սուտ խոստումները, սպառնալիքը, ոճիրը, ի վերջո... գինյալ յատիկանութիւնը՝ ժանտարմերիան: Եվ հաճախ անմեղ ժողովրդի արյունը հոսում է ընտրական գրասենյակների առջև: Արա հետեանքը լինում է այն, որ ընտրելու իրավունք ունեցող քաղաքացիների 80 տոկոսը հեռու է մնում կամ ձևականորեն մասնակցում ընտրութիւններին:

Միջանկյալ նշեմ, որ արտասահմանում դատավորները նշանակվում են իշխանութեան կողմից և ո՛չ թե ընտրվում ուղղակի ժողովրդի ձայնով: Եվ այդ է պատճառը, որ ժողովուրդը չի հարգում և չի սիրում նրանց: Իսկ արտասահմանի կանայք ընդհանրապես զրկված են ամեն տեսակ ընտրութիւնների մասնակցելու իրավունքից:

5. ՄՏԵՂՄԱԳՈՐԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Չի կարելի չհիանալ շինարարական աշխատանքների հզոր թափի վրա, որն ի դորժ են դնում մայրաքաղաքի աշխատավորները, անթերի դուրս հանելու համար վերջերս Աշխատավորների դեպուտատների Երևանի քաղաքային Սովետի կողմից քննարկված և հաստատված Երևանի վերակառուցման և զարգացման 15-ամյա պլանը:

Այստեղ վարպետ քարտաշների մուրճերի զարկերի տակ ընութեան գեղեցկութիւնները՝ ծաղիկները, պտուղները, թռչունները, եղնիկը զարդաքանդակների և խոյակների են վերածվում հանքից պոկված բազմազուն և բազմաձև տուֆ քարերի վրա: Ամենուրեք բազմահարկ նորակառուցների ամուր պատերը հեքիաթային աճով են բարձրանում վարպետ որմնադիրների ձեռքերի տակ, որովհետև մեքենան վերելակի միջոցով արագորեն բարձրացնում է հարկավոր նյութերը՝ քարը, շաղախը, երկաթը, աստղձը և այլն: Վիթկարի էքսկավատորը (հողափոր մեքենան), տասնյակ փղերի ուժից ալկելի գորավոր իր կնճիթովը, համարյա մի ակնթարթում քանդում է հնամենի շենքերի պատերը և տեղ պատրաստում նոր կառուցվելիք մի կոթողական հիմնարկի:

Վերանորոգվում, ծառապատվում, էլեկտրական լամպեր կրող սյուներով են զարդարվում պողոտաներն ու փողոցները, որոնց վրա ամեն տեղ որպես առողջապահութեան նախապայման տիրապետում է մաքրութիւնը:

Օրեցօր գեղեցկանում են զբոսայգիները,

որտեղ զբոսնում են մանկապարտեզների առույգ երեխաներն իրենց յուսուցչուհիների մայրական հոգածութեան և հսկողութեան ներքո, մինչ ծերունի պապիկներ ու մամիկներ հանգստանում են սաղարթախիտ ծառերի հովասուն ստվերների տակ, ափսոսալով անշուշտ իրենց կյանքի մնացած տարիների կարճութեանը: Ինչե՛ր չպիտի տային նրանք այն գիտնական բժշկին, որը պիտի հաջողվեր դառնել կյանքի երկարացման շիճուկը...

Սակայն, այդ բոլոր զբոսայգիների գլխին կանգնելու է Միծեռնակաբերդի 30 հեկտար տարածութիւն բռնող կուլտուրայի և հանգստի այգին, որն ունենալու է սեփական ֆիզկուլտուրայի (մարմնակրթանքի) ինստիտուտ, հանրակացարան, գրադարան, ստադիոն, լողարան, ֆուտբոլի, վոլեյբոլի, բասկետբոլի և թենիսի դաշտեր:

Սրանից ոչ շատ հեռու ժամանակամիջոցում, նախքան մագլցիչ մեքենաների (էսկավատորների) կառուցումը, մի պատկառազու կամուրջ արդեն անհետացնում է Միծեռնակաբերդի դժվարամատչելիութիւնը:

Ահա այսպես, Երևանի յուրաքանչյուր խաղամասում, յուրաքանչյուր անկյունում, փողոց և ծանրութիւն բարձրացնող մեքենաներից, քարտաշների մուրճերից, ճարտարագործ որմնադիրների ձեռքերից և ժիր ու հաստատակամ աշխատավորների շրթներից բարձրացող ստեղծագործ աշխատանքի բաղցրահունչ համերգն է սավառում մթնոլորտի մեջ:

6. ԵՐԵՎԱՆԸ ՄԻ ՀՍԿԱ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ Է

Են այցելել եմ Պետական մատենադարանի, Թանգարանի, Համալսարանի և Ակադեմիայի հոյակապ շենքերը և սքանչացել համալսարանականների և գիտնականների կատարած գնահատելի աշխատանքի վրա, որով լույս աշխարհ են բերվում անցյալ ժամանակաշրջանների թաքուն մնացած արժեքները և լուծվում բնության ծոցում մինչև այժմ անլուծելի նկատված գիտական հարցերը:

դահլիճում ժնկնդրել եմ աստղաբաշխական մի շատ հետաքրքիր դասախոսություն և հմայվել եմ այն մեթոդից, որով դասախոսը բացատրում է և հատուկ մոլորակացույց գործիքով ցուցադրում՝ Արևը, Լուսինը, Երկիրը, մոլորակները, աստղերը, Միջկաթինը, նրանց փոխհարաբերություններն ու շարժումները, վերջապես ու արշալույսը:

Իմ հիացմունքը նվազ չի փոխվում Երևանի պողոտաների և փողոցների վրա շրջելիս,

Մի տեսարան Արվյան փողոցից

Են ներկա եմ եղել Արեքսանդր Սպենդիարյանի անվան Լենինի շքանշանակիր օպերայի և բալետի Պետական թատրոնի և Գարրիել Սունդուկյանի անվան դրամատիկ թատրոնի ներկայացումներին և հիացել արտիստների ցուցադրած արվեստի կատարելության վրա:

Են մասնակցել եմ համաշխարհային փառապանծության պաշտպանության ի նպաստ կազմակերպված բանվորական միտինգներին և զմայլվել աշխատավորներով, որոնք երգելով էին անդուլ աշխատանքով է՛լ ավելի ամրապնդել խաղաղության գործը:

Գիտա-լուսավորական թանգարանի մի

տեսանելով երկսեռ երեխաներին, պատանիներին ու երիտասարդներին, որոնք զվարթադեմ դպրոց են գնում կամ դպրոցից վերադառնում:

Բացի բազմահազար ուսանողներից, աշխատանքի վայրը փութացող աշխատավորներն ու շտկայում՝ վաճառորդներն ու գնորդներն անդամ, ընթերցումով զարգանալու համար, գրքեր ու թերթեր ունեն իրենց ձեռքերում:

Այս բոլոր գեղեցիկ իրողություններին ի տես, ի նշան չնդճահարվել Սիրիայի և Լիբանանի աշխատավորների այն բազմաթիվ մանուկներին, պատանիներին և երիտա-

ուարժանքին, որոնց կյանքը լրիվ անցնում է բեռնակրությամբ ու ծառայությամբ, առանց ճաշակելու ուսման ու դիտության բարեբաները:

Անկասկած, Երևանը մի հսկա ուսումնարան է:

Եվ ամեն անգամ երբ շրջում եմ պողո-

7. ԿԱՆԱՆՑ ԵՎ ԱՂՋԿԱՆՑ ԱՐԴՈՒՋԱՐԴԸ

Երևանի պողոտաների վրա, շուկաներում, զբոսաշրջներում, թաղամասերում ման գալիս, չեմ կարող զսպել իմ ծիծաղը արտասահմանյան այն անսկզբունք և անտոհմ արգահատելիների մասին, որոնք ամերիկյան դոլարի և անգլիական ստերլինգի սիրույն, կողքըած խիղճ ու բանականություն, զրպարտում են սովետական կենցաղը, աշխատում են վարկաբեկել Սովետական Միությանը ու Սովետական Հայաստանը:

Նրանց՝ արտասահմանյան զրպարտիչների ասելով, ինչպես առհասարակ ամբողջ Սովետական Միությունում, նույնպես և մանապես Սովետական Հայաստանում, իբր թե կանայք և աղջիկներ ընդմիջում զբրվել են ամեն տեսակ նորածն արդուզարդից:

Ճշմարտությունը, սակայն, բացարձակապես դրա հակառակն է ապացուցում:

Ստալինյան, Լենինի, Աբովյան, Նալբանդյան, Բաղդամյան և մյուս բոլոր պողոտաների վրա ման եկող ամենապզնասներ օտարական անգամ ստիպված է՝ խոստովանել, որ հայ կանայք ու աղջիկներն ավելի նորածն ու բարեձև են զուգվում, ավելի կոկիկ և դեղեցիկ են հագնվում, քան, օրինակ, Բեյրութի, Հալեպի ու Դամասկոսի «եմբրոպականացած» կանայք ու աղջիկները:

Ստալինյան գլխավոր պողոտայի վրա կան «կանանց սալոններ, որտեղ մասնագետ կին վարսավիրաներ ամենավերջին նորածնությամբ հարդարում են ու զանգրում կանանց և աղջկանց վարսերը, մանիկյուրում եղունդները, այնպես որ արտասահմանյան ամենախրթունքալի և դժվարահամ պըրուհի-

տաների վրա և տեմնում երիտասարդ տղաներից և աղջիկներից չաղկացած ուսանողական խմբերի ինքնավստահ բալլվածքը, փառք եմ տալիս Հովտեմբերյան Մեծ ուսուցիչային և մրմնջում ինքս ինձ:

— Հազար Երևանի հովտեմբերյան նոր սերնդին:

Ներս անգամ սիրով պիտի ուզենային մըշտական հաճախորդները դառնալ մեր «կանանց սալոններին»: Մի տարբերությամբ, սակայն:

Մինչդեռ արտասահմանյան կանանցից ու աղջկանցից ոմանք, տղամարդկանց նման վելու և հավասարվելու ունաչնամոտությամբ, «ա յա կարսոն» (տղամարդկանց ձևով) խողել են տալիս իրենց մազերը, այստեղ, սովետական աշխարհում, երկայն մազերը պատիվ են համարվում. խարտաշ, սե, դեղնավուն մազեր, որոնք խոպուպներով հեղեղվում, զանգուրվում, հյուսվում ու հանգուցվում են գլխների վրա:

Բացի կարի գործարաններից, դուք կհանդիպեք նորածնության արհեստանոցների՝ «տեկել մոդ»երի, որոնք արանց և կանանց համար, տարվա չորս եղանակների հարմար հագուստներ են կարում բամբակեղեն, բըրդեղեն ամեն տեսակ կերպաներով: Սակայն, այն տարբերությամբ դարձյալ, որ դուք, որեւէ ժամանակ և ո՛չ մի տեղ չեք կարող հանդիպել այնպիսի կանանց և տղամարդկանց, որոնք, արտասահմանյան երկրներում, հանուն նորածնության, հավերժացնում են անպարկեշտությունը, իրենց դալթակեցուցիչ արտաքինով, այլանդակ հագուստ-կապուստով: Այդ անպարկեշտ զգեստավորման դեմ ի՞նչ պայքարներ չեն մղվել, ի՞նչ քարոզներ չեն խոսվել և ի՞նչ կոնդակներ չեն կարգացվել եկեղեցիների և թգկիթների բեմերից Միջին-Արևելյան երկրների քրիստոնյա և իսլամ կրոնավորների վողմից, բայց այդ բոլորը ապարդյուն են անցել:

8. ՈՍԿԵՂԵՆ, ԱՐԾԱԹԵՂԵՆ ԵՎ ԱԴԱՄԱՆԴԵՂԵՆ ԶԱՐԴԵՐ

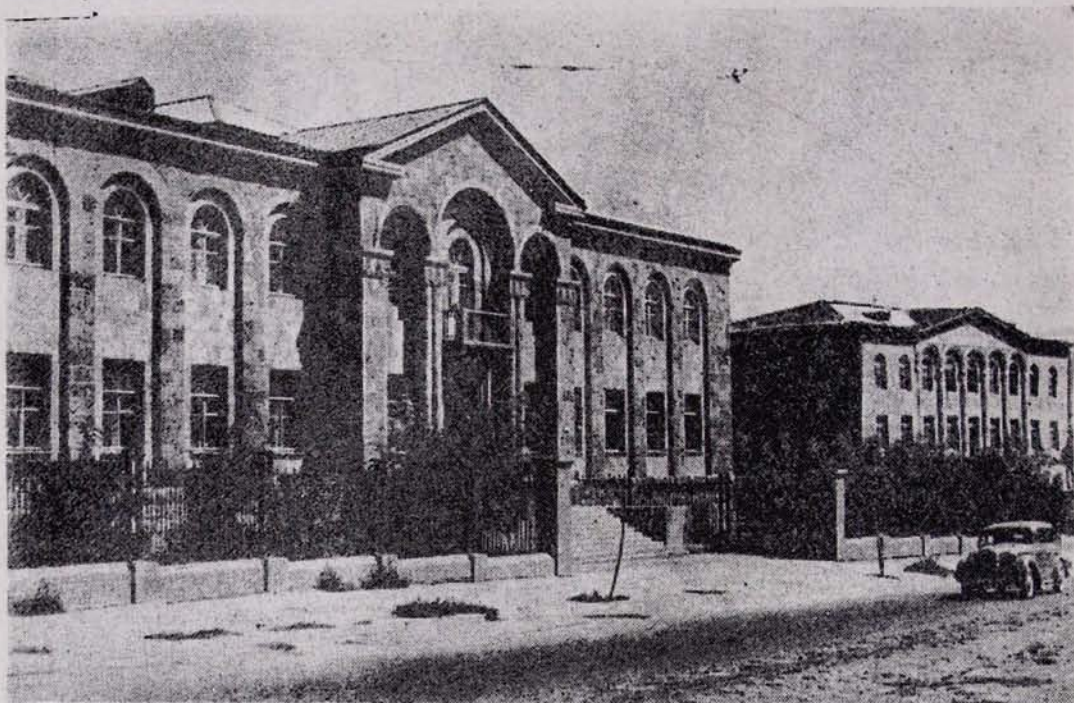
Սովետական Միության և Սովետական Հայաստանի հակառակորդները, արտասահմանում, չարաշահում են կանանց և աղջկանց միամտությունը, լավ ևս է ասել պըծ-

նասիրությունը, նրանց միջև պրոպագանդելով, որ սովետական կանայք և աղջիկներ զրկվել են ոսկեղեն, արծաթեղեն և աղամանդեղեն զարդեր կրելու հաճույքից:

Արտասահմանի այն կիներ, որը դյուրահավատությամբ հավատացել է այդ զրպարտություններին, եթե անցներ միայն Աբովյան փողոցով ու տեսներ ոսկերչական արհեստանոցների ապակեփեղկերում ցուցադրված ու վաճառքի հանված ալեհղեն, արծաթեղեն և ադամանդեղեն զարդեղենների ճոխությունն ու արվեստի նրբությունը, ինչպես նաև երթևեկող կանանց և աղջկանց արդուզարդերի բարձր ճաշակը, լիահագազ պիտի ծիծաղեր զրպարտիչների վրա:

տանդնուպուսի և Տրապիզոնի ի հնումն համբավյալ ոսկերիչները:

Հայ ոսկերիչներն այժմ ավելի մեծ վարպետությամբ են կիրառում իրենց արվեստը նրեանում, հատուկ արհեստանոցներում, այն տարբերությամբ, որ մինչ Կոստանդնուպուսի ոսկերիչների կիրառած մոտիվների վրա տիրապետում էին առավելապես «Լուդովիկոս 15-րդ»ի և «Լուդովիկոս 16-րդ»ի անունով ծանոթ ոճերը, նրեանի ոսկերիչներն ունեն յուրահատուկ հայկական ոճ, ոչ միայն հին

Մի տեսարան Բաղրամյան պողոտայից

նա առիթ եմ ունեցել ժամերով կանգ առնելու նրեանի ոսկերչական արհեստանոցների ցուցափեղկերի առաջ և ի սրտե հիացել հայ ոսկերիչների պատրաստած ոսկեղեն ու արծաթեղեն բարձրարվեստ առարկաների՝ ապարանջանների, օղերի, մանյակների, թևի ու կրծքի կոճակների, զարդասեղների, բրուշների, ծխատուփերի, ծխափողերի, հարսանեկան արկղիկների, շաքարամանների, սրճամանների, ափսեների, ծաղկամանների և թեյի գդալների վրա, որոնց գեղեցկության պիտի նախանձեին Կոս-

տանդնուպուսի և Տրապիզոնի ի հնումն համբավյալ ոսկերիչները:

Հայ ոսկերիչներն այժմ ավելի մեծ վարպետությամբ են կիրառում իրենց արվեստը նրեանում, հատուկ արհեստանոցներում, այն տարբերությամբ, որ մինչ Կոստանդնուպուսի ոսկերիչների կիրառած մոտիվների վրա տիրապետում էին առավելապես «Լուդովիկոս 15-րդ»ի և «Լուդովիկոս 16-րդ»ի անունով ծանոթ ոճերը, նրեանի ոսկերիչներն ունեն յուրահատուկ հայկական ոճ, ոչ միայն հին

րացած չէ եղել, որքան մեր երկրում: Աղջիկ ու տղա դպրոցականներն անգամ, իրենց դաստակների վրա կրում են նրբաճաշակ ժամացույցներ, որոնց այսքան առատությունը խոսում փաստը չէ՝ միթե այն իրողության, որ սովետական մեր երկրի մարդիկ ավելի լավ են դնահատում ժամանակի հարգը, ավելի ճշտապահ են իրենց ժամադրություններում և ավելի դուրգորոտ՝ իրենց աշխատանքների հանդեպ:

Հայաստանի կանանց և աղջկանց համեստությունն ու պարկեշտությունը շքեղորեն

արտացոլվում են նրանց արդուպարզերի ներդաշնակ չափավորության մեջ. այնպես, որ դուք չեք կարող այստեղ հանդիպել իգական սեռի մասնահատուկ արտառուց շալարումներին և հանուն նորաձևության, այլանդակված «գեղեցկության» թագուհիների սոփեստություններին: Այստեղ, Սովետական մեր Հայրենիքում, կա մի անուրանալի ճշմարտություն, ա՛յն՝ թե յուրաքանչյուր քաղաքացու իրական աշխատանքի աշխատավարձի և եկամտի աճի ապահովման միջոցով բարձրանում է ամբողջ բնակչության կենսամակարդակը:

9. ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԻՉ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Ամենաուրախալի իրողություններից է նաև այն, որ Սովետական իշխանության ժամանակ հնադարյան հայկական մշակույթը վերածնվեց և նոր զարգացում ստացավ: 1913 թվականին Հայաստանում գրագետները կազմում էին միայն 150/0, իսկ այժմ գրագետ է համարյա ամբողջ բնակչությունը:

Արդարև, չկա ո՛չ մի անկյուն, ո՛չ մի շենք, ո՛չ մի հիմնարկ, ուր բնակչության գրագիտությունը, գրական ճաշակը, գիտելիքները զարգացնելու նպատակով միջոցներ ապահովված չլինեն: Կմտնեք որևէ հիմնարկի դռնից ներս: Ձեր ուշադրությունն առաջին հերթին իսկ կգրավվի այդ հիմնարկի հատուկ «պատի թերթ»-ով, որի բազմազան այժմեական ու հետաքրքրական բովանդակությունից ամեն օր օգտվում է աշխատավոր ընթերցողը:

Ասենք, թե կանգառում սպասում եք տրամվայի. այդտեղ դուք կգտնեք յուղաներկ բարձրադիր մի ապակեփեղկ, որի մեջ օրվա թերթերը իրենց են հրավիրում ընթերցասեր աշխատավորներին: Կանգ կառնեք այդ ապակեփեղկի առաջ և անհազ կկարդաք միութենական և ռեսպուբլիկական առօրյա կյանքի և համաշխարհային քաղաքական կյանքի վերաբերյալ լուրերը, գիտնականների, ընկերաբանների, գրականագետների կողմից ստորագրված դաստիարակիչ հոդվածները: Այսպիսով ո՛չ միայն չեք զգա սպասման ծանձրույթը, այլև մտավորապես լուսավորված ու հոգեպես բավարարված կմտնեք յու-

րաբանչյուր հինգ րոպեում՝ իրար հետևող տրամվայի վագոններից ներս:

Այստեղ, տրամվայում ևս, դուք ականատես կլինեք բնակչության հանդեպ Սովետական կառավարության հայրական հոգատարության, դաստիարակիչ դերին: Վագոնների պատերի վրա հայերենով դուք կկարդաք դանադան լողունդներ:

Ինձ նման արտասահմանից դեռևս նոր սովետական երկիր ժամանած մարդկանց համար այս դաստիարակիչ լողունդներն ունեն մեծ նշանակություն, որովհետև նրանք արտասահմանյան տրամվայների պատերի վրա տեսել են միմիայն ամերիկյան-հոլիվուդյան-կալիֆոռնիական անբարոյացուցիչ կինոֆիլմերի կամ ամերիկա-անգլիական կապիտալով կազմված ընկերությունների շահագործումը հավերժացնող չոր ու ցամաք ռեկլամները: Նրանք, արտասահմանյան այդ երկրներում, տեսել են տրամվայի հետևի դռնից իջնող, կամ վագոնի ընթացքի ժամանակ ներս մտնել ցանկացող անկարգ երեխաների ու տղաների բանվորների անդամադրվելը, ուղեղի պայթելը տրամվայի երկաթգծերի վրա: Նրանք, արտասահմանյան այդ երկրների տրամվայներում, չեն տեսել այն հարգանքը, որն ընծայվում է սովետական երկրների տրամվայներում՝ երթևեկող ծերերին, երեխաներով մայրերին և հաշմանդամներին, մյուս ուղևորների կողմից:

(Շարունակելի)